

Prawo autorskie

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku

Czego dotyczy prawo autorskie?

Art. 1.

1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).
2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory: wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe), plastyczne, fotograficzne, lutnicze, wzornictwa przemysłowego, architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne, muzyczne i słowno-muzyczne, sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne, audiowizualne (w tym filmowe).

Porozmawiajmy

Utwór rozumiany jest jako dobro niematerialne i należy odróżnić go od przedmiotu materialnego, na jakim został utrwalony lub, za pomocą którego można się z nim zapoznać.

Ustawodawca polski nie wprowadził zamkniętej definicji, natomiast określił pewne przesłanki jakie musi spełniać dzieło, aby stanowiło utwór w rozumieniu prawa autorskiego.

Utwór jest rezultatem działania człowieka, stanowiący „przejaw działalności twórczej” (**przesłanka „oryginalności”**), który jednocześnie cechuje się „indywidualnym charakterem” (**przesłanka „indywidualności”**).

Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeśli nie został skończony i utrwalony. Wystarczy na przykład, że został ułożony w głowie i zapoznała się z nimi choćby jedna osoba trzecia. Kupując program komputerowy, nie nabywasz praw autorskich do niego — stajesz się jedynie właścicielem fizycznego nośnika utworu. Prawo autorskie chroni twórców niezależnie od ich wieku — autor nie musi być pełnoletni.

Czego nie dotyczy prawo autorskie?

Art. 4.

Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- akty normatywne lub ich urzędowe projekty,
- urzędowe dokumenty,
- materiały, znaki i symbole,
- opublikowane opisy patentowe lub ochronne,
- proste informacje prasowe.

Utwór opublikowany

To utwór, który **za zgodą** twórcy został udostępniony publicznie.

Utwór rozpowszechniony

To utwór, który **za zgodą** twórcy został powielony i udostępniony publicznie.

Porozmawiajmy

Możesz np. w swoim wypracowaniu lub na swojej stronie internetowej, umieścić informacje o prognozie pogody czy programie telewizyjnym. Możesz też zamieścić fragment ustawy czy logo firmy będące znakiem towarowym.

Na czym polega „dozwolony użytek”?

Art. 23.

Bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego. [...] Zakres własnego użytku osobistego obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego

Art. 35.

Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słusze interesy twórcy.

Porozmawiajmy

Możesz na własny użytek i osób najbliższych wykonać jedną kopię legalnie pozyskanego utworu lub jego fragmentów. Możesz na przykład wykonać do własnego użytku osobistego kopię płyty CD z muzyką lub programem komputerowym. Jeśli jednak zdecydujesz się na odsprzedaż oryginału, kopię musisz zniszczyć.

Przepisów o dozwolonym użytku nie stosuje się do programów komputerowych.

Jaka kara grozi Ci za nie stosowanie prawa?

Art. 116.

1. Kto bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom rozpowszechnia cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności **do lat 2**.
2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w ust. 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności **do lat 3**.
3. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełniania przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, określoną w ust. 1, organizuje lub nią kieruje, podlega karze pozbawienia wolności **od 6 miesięcy do lat 5**.
4. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa **nieumyślnie**, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności **do roku**.

Porozmawiajmy

Nie wolno Ci na przykład umieścić w internecie plików z oryginalnej płyty z muzyką tak, aby każdy mógł je pobrać. Nie możesz również umieścić, np. na własnej stronie internetowej większych fragmentów (poza cytowaniem) książki, jeśli nie masz przy tym prawa do dystrybucji całości. Aby zamieścić taki fragment książki musisz dowiedzieć się, do kogo należą prawa autorskie do niej (niekoniecznie jest to autor, prawa może posiadać wydawnictwo), a następnie uzyskać jego zgodę.

Kiedy nie musisz pytać o zgodę?

Art. 29.

1. Wolno przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym wyjaśnianiem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości.
2. Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach i wypisach.
3. Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w antologiach.
4. W przypadkach, o których mowa w ust. 2 twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Porozmawiajmy

Jeśli chcesz zacytować fragment cudzego utworu, możesz skorzystać z tzw. **prawa cytatu** i zrobić to bez zgody autora. Musisz jednak podać przy tym autora i tytuł całego utworu, a jeśli cytujesz utwór znaleziony w sieci — także adres strony źródłowej. Poza cytatem tekstowym, wyróżnia się m.in. cytaty graficzne, filmowe, muzyczne. Stosowanie cytatu powinno być zawsze uzasadnione, np. cytat służy jako teza rozwijanego przez Ciebie tematu albo chcesz wyrazić własną opinię na temat fragmentu cudzego utworu.

Nie możesz skorzystać z prawa cytatu, jeśli się do nich nie odnosisz, a próbujesz jedynie z braku własnych pomysłów wykorzystać je jako „wypełniaczy”.

Porozmawiajmy

Bez ograniczeń natomiast możesz korzystać z utworów znajdujących się w tzw. **domenie publicznej** (ang. public domain). Autorskie prawa **majątkowe** wygasają po 70-u latach od śmierci twórcy albo od pierwszej premiery, jeśli autor jest nieznany.

Bez ograniczeń możesz umieścić na swojej stronie internetowej treść wiersza Adama Mickiewicza, podając przy tym nazwisko autora.

Porozmawiajmy

W internecie możesz znaleźć strony internetowe, z bezpłatnymi grafikami (np. zdjęcia, ikony, cliparty). Możesz je wykorzystać we własnej publikacji. Sprawdź jednak ograniczenia nałożone w licencji umieszczonej na stronie serwisu.

Ograniczenia mogą dotyczyć, np. zakazu likwidowania znaku wodnego, darmowego udostępniania pobranej grafiki, obowiązku podania źródła.

Co to jest ochrona wizerunku?

Art. 81.

Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie. Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku: osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych, osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

Porozmawiajmy

Popularne jest udostępnianie plików muzycznych czy filmowych w sieci peer-to-peer (P2P). Możesz jednak dzielić się w ten sposób wyłącznie utworami, których jesteś autorem.

Nie wolno udostępniać tak programów komercyjnych.

Rozpowszechniając chroniony prawem utwór, nie możesz tłumaczyć się, że promujesz w ten sposób jego autora, ponieważ wcale nie wiesz, czy on sobie tego życzy na twojej stronie.

Muzykę legalnie udostępniają na swoich stronach internetowych sami artyści lub wytwórnie płytowe. Sami promują tak nową płytę lub najbliższy koncert.

Szukaj muzyki w serwisach, które udostępniają ją odpłatnie, gwarantując najlepszą jakość nagrania (np. sklep iTunes).

Porozmawiajmy

Można np. na szkolnej stronie internetowej umieścić zdjęcia ze szkolnej imprezy, na których widoczne są twarze nauczyciel i uczniów. Uczestnicząc oni w takiej uroczystości, stanowią bowiem na fotografiach pewien szczegół całości.

Aby jednak na szkolnej stronie zamieścić zdjęcia poszczególnych uczniów czy nauczycieli każdego z osobna, musisz uzyskać ich zgodę na rozpowszechnianie wizerunku.

Co Ci wolno zrobić z programem?

1. Do programów komputerowych nie stosuje się przepisów o dozwolonym użytku, a więc wykonywanie kopii programów na użytek własny i osób najbliższych może nie być dozwolone. Szczegółowe zasady korzystania z programu komputerowego określa jego odrębna licencja.
2. Instalując program na swoim komputerze, wyrażasz jednocześnie zgodę na warunki licencji.

Licencja programu komputerowego określa:

1. prawa i obowiązki nabywcy, np. zakaz kopiowania, możliwość;
2. korzystania z programu w celach zarobkowych;
3. liczbę komputerów, na których możesz zainstalować oprogramowanie;
4. dozwolony sposób aktualizacji programu (np. że aktualizacja jest bezpłatna tylko w odniesieniu do tej jego wersji);
5. czas trwania prawa do korzystania z programu.

Co to jest licencja?

Licencja to umowa zawierana pomiędzy właścicielem praw majątkowych do utworu, a odbiorcą towaru.

1. **Shareware** — umożliwia bezpłatne korzystanie z programu w celu jego testowania. Potem musisz zapłacić lub zrezygnować z korzystania z niego i skasować.
2. **Postcardware** (lub **cardware**) — umożliwia bezpłatne korzystanie z programu w zamian za przesłanie kartki pocztowej do autora programu. Wersja emailware wymaga przysłania e-maila.
3. **Adware** — umożliwia bezpłatne korzystanie z programu w zamian za oglądanie reklam. Możesz kupić pełną wersję programu bez reklam.
4. **Freeware** — umożliwia bezpłatne używanie programu, bez ograniczeń czasowych. Prawa autorskie autora pozostają nadal. Samego programu nie wolno modyfikować i nie może być on dystrybuowany odpłatnie innym. Możesz pobierać opłaty za produkty utworzone z wykorzystaniem takiego programu. W przypadku niektórych programów status freeware dotyczy jedynie indywidualnych użytkowników i niekomercyjnego ich wykorzystania.
5. **Powszechna Licencja Publiczna GNU** — ten rodzaj licencji pozwala na modyfikowanie kodu źródłowego. Poprawiony program możesz dalej rozpowszechniać, ale wyłącznie wraz z dołączonym do niego kodem źródłowym.
6. **Public Domain** — pozwala na bezpłatne korzystanie z programu, jego rozpowszechnianie i modyfikowanie. Umieszczenie programu w domenie publicznej oznacza zrzeczenie się praw autorskich do niego.

Kiedy stajesz się przestępcą komputerowym?

Przestępstwo komputerowe — czyn zabroniony prawem, w którym narzędziem służącym do jego popełnienia jest komputer lub inne urządzenie elektroniczne.

Piractwo komputerowe — bezprawne kopiowanie, rozpowszechnianie lub publikowanie programów komputerowych prawnie chronionych.

Hacking i inne

Hacking — uzyskanie nieuprawnionego dostępu do systemu komputerowego poprzez naruszenie jego zabezpieczeń, jednak bez wyrządzania dalszych szkód.

Podśluch komputerowy — nieuprawnione przechwytywanie informacji przesyłanych pomiędzy systemami komputerowymi (np. treści wiadomości e-mail, SMS-ów).

Bezprawne niszczenie informacji — nieupoważnione zmienianie bądź usuwanie danych z komputera, którego nie jesteś właścicielem.

Oszustwo komputerowe

Oszustwo komputerowe — nieupoważnione wpływanie na automatycznie przetwarzane, gromadzone lub przesyłane informacje lub ich zmienianie, usuwanie albo wprowadzanie nowego zapisu, np. włamanie się do sieci komputerowej banku i dokonanie przelewu, podszycie się pod wybraną osobę na aukcji internetowej i dokonywanie w jej imieniu innej transakcji, wysłanie w imieniu innej osoby listu elektronicznego.

Sabotaż komputerowy

Sabotaż komputerowy — powodowanie zakłóceń lub paraliżowanie funkcjonowania systemów informatycznych o istotnym znaczeniu dla innych osób, podrzucanie wirusów i rozsyłanie innych szkodliwych programów powodujących niszczenie danych czy umożliwiających dostęp do poufnych informacji (np. wirusy i robaki).

Szpiegostwo komputerowe — włączanie się do sieci komputerowej w celu uzyskania wiadomości o charakterze tajemnicy.

